

УДК 81'233:378

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-4-190-197>

Стежко Світлана Орестівна,

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій,
м. Київ, Україна.
svitlinka@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3716-6541>

Кондратенко Наталія Юрївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій,
м. Київ, Україна.
nata2335@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2769-7413>

Ситник Людмила Іванівна,

старший викладач кафедри Інтернет-технологій
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій,
м. Київ, Україна.
sitniklyuda1983@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0003-2827-2059>

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОВНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується посиленням уваги до питань мовної політики, культури професійного спілкування та підвищення ролі української мови як державної в усіх сферах суспільного життя. Володіння державною мовою розглядається не лише як ознака національної ідентичності, а і як необхідний складник професійної компетентності майбутнього фахівця. Це зумовлює потребу в осмисленні нових підходів до організації мовної освіти у вищій школі, де навчання української мови має професійно орієнтований, комунікативно-діяльнісний і ціннісно спрямований характер.

Постановка проблеми. Попри значну кількість досліджень з методики викладання української мови, залишається актуальною проблема ефективності професійно

орієнтованого мовного навчання, яке має забезпечити не лише засвоєння норм літературної мови, а й формування здатності застосовувати її в типових ситуаціях фахової взаємодії. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення психологічних і лінгвістичних чинників, що впливають на процес оволодіння студентами державною мовою в освітньому середовищі вищої школи.

З психологічного погляду ефективність мовного навчання зумовлюється низкою внутрішніх механізмів – мотиваційних, когнітивних, емоційно-вольових та соціально-комунікативних. Вони визначають ставлення студента до української мови, його готовність до саморозвитку, рівень мовної тривожності, саморегуляції та комунікативної впевненості. Водночас лінгвістичний компонент охоплює

мовну систему, стилістичні норми, дискурсивні особливості та комунікативні стратегії, що формують основу фахового мовлення.

Психолінгвістичний підхід до аналізу цього процесу дає змогу поєднати педагогічні, психологічні та лінгвістичні виміри навчання. Він сприяє розумінню того, як мовна діяльність студента розвивається у взаємодії з його мисленням, емоційною сферою та професійною ідентичністю. У цьому контексті важливо не лише навчити студентів граматично правильно висловлюватися, а й сформуванню у них усвідомлену мовну поведінку, здатність до адекватного, етичного й аргументованого мовлення в професійному дискурсі.

Тож проблема ефективності професійно орієнтованого навчання української мови у вищій школі полягає в необхідності гармонійно поєднувати психологічні та лінгвістичні чинники навчального процесу. Недостатнє врахування когнітивно-емоційних механізмів, мотиваційної сфери або специфіки мовної діяльності студентів знижує результативність засвоєння державної мови та гальмує формування комунікативної компетентності.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Теоретичні засади дослідження психолінгвістичних чинників ефективності професійно орієнтованого навчання української мови у вищій школі.

Психолінгвістичний підхід до вивчення мовного навчання має на меті розкрити механізми, що забезпечують взаємодію психічних процесів і мовної діяльності. Він ґрунтується на положенні, що мова є не лише засобом комунікації, а й інструментом мислення, пізнання та соціальної взаємодії. Відповідно, процес оволодіння українською мовою як державною передбачає не лише засвоєння мовних норм, а й формування мовленнєвої свідомості, розвиток мовної особистості майбутнього фахівця.

Психолінгвістична природа мовної діяльності студента. У контексті сучасних досліджень (Л. Барановська, Л. Башманівська, Г. Білавич, І. Білавич, Р. Мельник, О. Гандабура, Л. Глушок, Л. Шевчук, Л. Калініна, О. Мельник, Н. Сніжко, Л. Мацько та ін.) мовна діяльність розглядається як цілісна система

когнітивних, емоційних і мотиваційних процесів, спрямованих на сприймання, розуміння, осмислення та продукування мовлення. Вона реалізується через такі психічні механізми, як мовне сприймання, осмислення, внутрішнє програмування висловлення, відбір мовних засобів і зовнішнє мовлення.

Для студента вищої школи, який опановує українську мову з метою професійного спілкування, важливими стають такі психолінгвістичні параметри:

- усвідомлення комунікативної мети та контексту висловлення (когнітивно-прагматичний рівень);
- розвиток мовного мислення – здатність логічно структурувати думку через мовні засоби;
- автоматизація мовленнєвих навичок – перехід від свідомого контролю до спонтанного мовлення;
- внутрішня мовна мотивація, що забезпечує емоційно позитивне ставлення до мовленнєвої діяльності.

З погляду психолінгвістики, ефективність навчання української мови значно залежить від сформованості мовної свідомості, яка інтегрує мовну компетенцію, досвід спілкування, мовну пам'ять і соціокультурні уявлення студента.

Когнітивно-мотиваційні чинники мовного навчання. Провідним чинником засвоєння державної мови у вищій школі є мотиваційна сфера студента. Як доводять дослідження С. Максименко, саме внутрішня мотивація – усвідомлення значущості української мови як інструмента професійної реалізації – є визначальною умовою ефективності навчання (Максименко, 2004). Мовна діяльність активізується тоді, коли студент розуміє, для чого йому потрібна державна мова у фаховому контексті: для спілкування з клієнтами, ведення документації, участі в публічних заходах, створення професійних текстів.

Когнітивний аспект психолінгвістичних чинників охоплює особливості мислення, пам'яті, уваги, асоціативних зв'язків, які забезпечують розуміння й продукування мовлення. Засвоєння мовного матеріалу відбувається

ефективніше, коли навчання опирається на смислову переробку інформації, на рефлексію, на залучення попереднього досвіду мовної діяльності.

Емоційно-вольові чинники та мовна тривожність. Одним із найсуттєвіших психолінгвістичних аспектів є емоційний компонент мовного навчання. Дослідження показують, що мовна тривожність, страх помилки, невпевненість у власних мовних можливостях істотно знижують ефективність спілкування державною мовою. Емоційно-позитивний навчальний клімат, підтримка викладача, доброзичливе середовище сприяють зниженню афективних бар'єрів, формуванню впевненості та самоповаги у процесі мовлення.

Водночас вольова регуляція забезпечує подолання труднощів у засвоєнні мовних норм, стійкість до мовних помилок і готовність до самокорекції. Так, емоційно-вольова сфера є невід'ємним чинником формування мовної автономії студента – здатності самостійно планувати, контролювати та оцінювати власний мовний розвиток (Moskovchuk & Palchynska, 2023; Osidak, Natsiuk & Vogt, 2023).

Психолінгвістичні умови розвитку професійно орієнтованої мовної компетентності. Формування професійно орієнтованої компетентності з української мови потребує цілеспрямованої організації мовного середовища, у якому відбувається постійна взаємодія між мисленням, мовленням і комунікативними завданнями. До таких умов належать:

- контекстуалізація навчання – включення мовних завдань у реальні або змодельовані професійні ситуації;
- рефлексивна діяльність – усвідомлення студентами власних мовленнєвих стратегій;
- діалогічність освітнього процесу – створення умов для мовного партнерства між викладачем і студентом;
- мовне занурення – систематичне використання української мови як робочої, академічної та соціальної мови у вищому закладі освіти.

Тож психолінгвістичні чинники ефективності навчання української мови у вищій школі охоплюють мотиваційно-ціннісний,

когнітивний, емоційно-вольовий та комунікативно-діяльнісний рівні. Їх урахування забезпечує формування цілісної мовної особистості, здатної до свідомого, гнучкого й професійно адекватного використання української мови як державної.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні та науковому обґрунтуванні психологічних і лінгвістичних чинників ефективності професійно орієнтованого навчання української мови як державної у вищій школі, а також у визначенні шляхів підвищення мотивації та мовної компетентності студентів у контексті психолінгвістичного підходу.

Методика дослідження. Лінгвістичні чинники ефективності професійно орієнтованого навчання української мови у вищій школі.

Лінгвістичний підхід у сучасній методикі викладання української мови. Лінгвістичні чинники професійно орієнтованого навчання української мови у вищій школі пов'язані з особливостями самої мовної системи, її функціонування в освітньому процесі та відбором мовного матеріалу, що відповідає фаховим потребам студентів. У сучасній педагогічній науці підкреслюється, що навчання української мови у вищій школі має спиратися не лише на лінгвістичну теорію, а й на комунікативно-діяльнісний підхід, який розглядає мову як інструмент професійного самовираження.

Сучасна методика викладання української мови дедалі більше орієнтується на принцип навчання мови через мову – коли сам процес навчання здійснюється українською, а мова є не лише предметом, а й засобом пізнання. Такий підхід забезпечує мовне середовище, у якому студент не лише вивчає норми, а й постійно практикує комунікативну взаємодію, що сприяє формуванню активної мовної компетентності (Moskovchuk & Palchynska, 2023; Ukrayinska, 2024).

Комунікативно-дискурсивний вимір лінгвістичних чинників. Одним із провідних лінгвістичних чинників ефективного навчання є дискурсивна орієнтація мовного матеріалу. Це означає, що студент повинен оволодіти не просто мовними структурами, а вмінням

функціонально застосовувати їх у різних видах професійного дискурсу – академічному, офіційно-діловому, публічному, науковому. З цієї позиції важливим є формування навичок:

- розуміння текстів професійної тематики (лексико-граматичний і семантичний аналіз);
- створення власних текстів різних жанрів (резюме, доповідь, звіт, рецензія, стаття, службовий лист);
- володіння риторичними й прагматичними засобами української мови;
- дотримання норм культури фахового мовлення.

Педагогічна ефективність такого підходу полягає в тому, що студент усвідомлює мовну діяльність як професійно значущу, а не як формальну дисципліну. Комунікативно-дискурсивна орієнтація зміщує акцент із засвоєння правил на оволодіння мовними діями, тобто на здатність мислити, переконувати, презентувати та аргументувати українською мовою в професійному контексті.

Лексико-стилістичні та жанрові чинники. Ефективність навчання української мови у вищій школі значно залежить від відбору мовного матеріалу, який повинен бути релевантним до професійної підготовки студентів. Одним із ключових лінгвістичних чинників є професійна лексика – терміносистема галузі, яка забезпечує точність і змістову адекватність фахового спілкування. Крім того, важливо враховувати стилістичні особливості мовлення в різних професійних сферах (Мацько & Мацько, 2006; Струганець, 2015). Навчальні завдання мають охоплювати аналіз і створення текстів у межах конкретних жанрів професійного дискурсу, як от наукова стаття, презентація, доповідь, звіт, офіційний документ.

У цьому аспекті особливо значущим є формування мовної культури фахівця, що передбачає не лише знання норм літературної мови, а й уміння дотримуватися мовного етикету, адекватно добирати стилістичні засоби відповідно до комунікативної мети та адресата.

Методичні аспекти реалізації лінгвістичних чинників у викладанні. З педагогічного погляду лінгвістичні чинники ефективного

навчання української мови реалізуються через систему інтерактивних, проблемно-пошукових і комунікативних методів. До таких належать:

- проєктне навчання;
- дискусійно-аналітичні технології;
- рольові й ситуаційні вправи;
- лінгвокультурологічні підходи.

Застосування цих методів створює динамічне мовне середовище, у якому студенти не лише відтворюють зразки мови, а й активно взаємодіють українською як мовою навчання, наукового пошуку та професійної реалізації. Так, навчання української мови у вищій школі є інтеграційним процесом, що поєднує мовну, когнітивну, культурну та професійну підготовку.

Тож лінгвістичні чинники ефективності професійно орієнтованого навчання української мови у вищій школі виявляються через систему мовних, дискурсивних, стилістичних і методичних параметрів, які забезпечують повноцінне функціонування української мови як засобу пізнання й комунікації. Їх урахування в педагогічному процесі сприяє формуванню професійно компетентної, мовно свідомої особистості, здатної до ефективного самовираження українською мовою в майбутній фаховій діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Взаємодія психологічних і лінгвістичних чинників у педагогічному процесі професійно орієнтованого навчання української мови.

Педагогічна сутність взаємодії психолінгвістичних і лінгвістичних чинників. У процесі професійно орієнтованого навчання української мови ефективність формування мовної компетентності залежить від педагогічно зумовленої взаємодії психологічних і лінгвістичних чинників. Педагогічна наука розглядає цю взаємодію як цілісний освітній процес, у якому когнітивні, емоційно-вольові та мотиваційні особливості студента інтегруються з лінгвістичними закономірностями функціонування української мови.

Завдання викладача полягає у створенні освітнього середовища, що одночасно

активізує психологічні механізми пізнання і стимулює мовну діяльність (Максименко, 2019), тобто забезпечує внутрішню мотивацію до використання державної мови у різних видах академічного та професійного спілкування. Саме педагогічна організація навчання є «мостом» між психічними процесами студента (сприймання, мислення, емоції, воля) та мовними діями (говоріння, письмо, слухання, читання, аналіз тексту).

Мотиваційно-комунікативний аспект педагогічної взаємодії. Одним із провідних напрямів педагогічного впливу є формування стійкої позитивної мотивації до використання української мови. Викладач, моделюючи навчальні ситуації, має орієнтуватися на внутрішні мотиви студента – пізнавальні, професійні, соціальні. Важливо, щоб навчальні завдання сприяли усвідомленню студентом ролі української мови як інструмента професійного успіху.

Педагогічно виправданим є створення комунікативно насичених ситуацій навчання, у яких мова стає реальним засобом дії: обговорення кейсів, захист проєктів, створення презентацій, написання публічних виступів. Такі форми активізують мовну діяльність через емоційне залучення та спільну творчість, що знижує рівень тривожності й водночас посилює пізнавальний інтерес.

Когнітивно-рефлексивний рівень педагогічної взаємодії. Взаємозв'язок психологічних і лінгвістичних чинників у педагогічному процесі проявляється й на когнітивно-рефлексивному рівні. Ефективне навчання української мови передбачає активне осмислення студентами власної мовної діяльності – аналіз помилок, оцінювання мовних стратегій, рефлексію щодо використання мовних засобів у різних комунікативних ситуаціях.

Педагогічна роль викладача полягає в спрямуванні мисленнєвої діяльності студентів: від простого запам'ятовування мовних одиниць до усвідомлення їх функції в реальному мовленні. Це забезпечує внутрішнє засвоєння лінгвістичних закономірностей, що є суттю психолінгвістичного навчання.

Емоційно-вольовий аспект педагогічної підтримки. Не менш важливим є емоційно-вольовий вимір взаємодії чинників. Ефективний педагогічний процес передбачає створення емоційно безпечного мовного простору, де студент не боїться висловлюватися, помилятися й удосконалюватися. Викладач має бути фасилітатором, який підтримує, надихає, формує довіру до власних мовних здібностей студента.

Педагогічна підтримка знижує мовну тривожність, стимулює саморегуляцію й розвиває внутрішню готовність до спілкування українською мовою. Така атмосфера сприяє переходу від зовнішньої мотивації (оцінки, контроль) до внутрішньої (саморозвиток, самоактуалізація).

Інтегративна педагогічна модель взаємодії чинників. Ураховуючи попереднє, педагогічно ефективним є інтегративний підхід до організації професійно орієнтованого навчання української мови, у якому взаємодіють такі компоненти:

1. Психологічний – мотивація, емоційна стабільність, саморегуляція, комунікативна впевненість.
2. Лінгвістичний – мовна система, дискурсивна компетентність, жанрово-стилістичне володіння.
3. Педагогічний – організація комунікативного середовища, інтерактивні методи, рефлексивне навчання.

Взаємодія цих компонентів створює педагогічну синергію, у якій навчання української мови перетворюється на процес формування мовної особистості – носія цінностей, мислення та культури українського слова.

Так, педагогічний аспект взаємодії психологічних і лінгвістичних чинників полягає в цілеспрямованому поєднанні внутрішніх психічних механізмів студента та мовних закономірностей у процесі навчання. Викладач є організатором цього поєднання, створюючи умови для розвитку мотивації, рефлексії, емоційної залученості та комунікативної активності студентів. Така інтеграція забезпечує високий рівень ефективності професійно орієнтованого мовного навчання, формуючи

у студентів не лише знання норм державної мови, а й готовність до її творчого, усвідомленого та відповідального використання в професійному середовищі.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу теоретично обґрунтувати й систематизувати психологічні, лінгвістичні та педагогічні чинники ефективності професійно орієнтованого навчання української мови як державної у вищій школі. У результаті аналізу встановлено, що продуктивність цього процесу залежить від інтегрованого поєднання внутрішніх психічних механізмів студента, лінгвістичних закономірностей мовної діяльності та педагогічних умов, які забезпечують їх гармонійну взаємодію. 1. Психологічні чинники визначають динаміку і результативність засвоєння української мови. Найбільш значущими виявилися мотиваційно-ціннісна спрямованість студента, його когнітивні особливості, рівень мовної тривожності, емоційно-вольова саморегуляція, а також комунікативна впевненість. Високий рівень внутрішньої мотивації та позитивне емоційне ставлення до української мови сприяють глибшому осмисленню мовного матеріалу, активізації мовленнєвих дій і формуванню стійких навичок професійного спілкування. 2. Лінгвістичні чинники охоплюють знання системи української мови, норм літературного мовлення, дискурсивних і жанрово-стилістичних особливостей професійного спілкування. Саме їх свідоме засвоєння створює основу для розвитку комунікативної компетентності, що виявляється в умінні добирати мовні засоби відповідно до мети, контексту й ролі мовця. Ефективне навчання передбачає не лише відтворення мовних структур, а й розвиток рефлексивного мислення, здатності аналізувати мовлення як соціокультурне

й інтелектуальне явище. 3. Педагогічні чинники системоутворювальними, оскільки саме педагогічна організація навчального процесу забезпечує взаємодію психологічних і лінгвістичних механізмів. До таких чинників належать: створення комунікативноорієнтованого середовища, упровадження інтерактивних методів навчання, поєднання когнітивної, емоційної та практичної діяльності студентів, розвиток рефлексії та самостійності у використанні української мови. 4. У педагогічному вимірі навчання української мови як державної має базуватися на принципах психолінгвістичної доцільності, що передбачає врахування особливостей мовного мислення, мотивації, пам'яті, уваги й емоційного стану студентів. Такий підхід сприяє формуванню мовної особистості, здатної не лише грамотно висловлюватися, а й мислити, аргументувати, ухвалювати рішення у фаховому контексті українською мовою. 5. Установлено, що педагогічна взаємодія психологічних і лінгвістичних чинників створює умови для цілісного розвитку мовної компетентності. Її результатом є не тільки засвоєння лінгвістичних знань, а й підвищення рівня професійної самоідентифікації, комунікативної культури, толерантності та громадянської свідомості майбутнього фахівця.

Отже, професійно орієнтоване навчання української мови у вищій школі має розглядатися як цілісний психолінгвопедагогічний процес, у якому поєднуються пізнавальні, емоційні та мовленнєві механізми розвитку особистості. Такий підхід забезпечує не лише високий рівень мовної культури, а й виховання громадянської, професійної та культурної відповідальності майбутніх фахівців, що є ключовою метою сучасної мовної освіти в Україні.

Література

1. Baranovska L., Simkova I., Akilli E., Tarnavska T., & Glushanytsia N. Development of Digital Competence of Future Philologists: Case of Turkish and Ukrainian Universities. *Advanced Education*. 2023. Issue 23. P. 87–102. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.295458>
2. Башманівська Л. Методика викладання української літератури як освітній компонент у системі підготовки майбутніх учителів мови та літератури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2025. Вип. 1(120). С. 39–52. DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(120\).2025.4](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(120).2025.4)

3. Bilavych H., Bilawicz J. Development of Ukrainian language competence among foreign students in the process of professional training at higher educational institutions of Ukraine. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2024. № 31. С. 26–31. DOI: <https://doi.org/10.15330/msuc.2024.31.26-31>
4. Максименко С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник. Вид. друге, перероб. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2004. 272 с.
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2006. 2-ге вид., стер. 311 с.
6. Мельник Р., Гандабура О., Глушок Л. Викладання іноземної мови у закладах вищої освіти в контексті диджиталізації. Педагогічний дискурс. 2024. № 35. С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.35.08>
7. Moskovchuk N., Palchynska M. Linguo-didactic model of Ukrainian language training of future foreign specialists taking higher education on socio-behavioral sciences specialties. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2023. № 6(57). С. 13–21. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.297381>
8. Osidak V., Natsiuk M., Vogt K. Creating a questionnaire to explore language teacher multilingual beliefs and practices. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2023. Vol. 10, No. 1. P. 152–176. DOI: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2023.10.1.osi>
9. Shevchuk L., Kalinina L., Melnyk O. Ukrainian in education of students from Ukraine: Modern features. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference. 2024. Vol. 1. P. 517–527. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7884>
10. Snizhko N. Implementation of bilingual education in Ukrainian institutions of higher education. *Viae Educationis*. 2023. Vol. 2, No. 3. P. 35–39. DOI: <https://doi.org/10.15804/ve.2023.03.04>
11. Струганець Л. В. Мовнокомунікативна компетентність учителя-лідера : навчальний посібник. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. 32 с.
12. Ukrayinska O. Synergies in developing pre-service teachers' language as assessment literacy in Ukrainian universities. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(3). Art. no. 223. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14030223>

References

1. Baranovska, L., Simkova, I., Akilli, E., Tarnavska, T., & Glushanytsia, N. (2023). Development of Digital Competence of Future Philologists: Case of Turkish and Ukrainian Universities. *Advanced Education*, (23), 87–102. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.295458> [in English].
2. Bashmanivska, L. (2025). The methodology of teaching Ukrainian literature as an educational component in the training system of future language and literature teachers. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*, 1(120), 39–52. DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(120\).2025.4](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(120).2025.4) [in Ukrainian].
3. Bilavych, H., & Bilawicz, J. (2024). Development of Ukrainian language competence among foreign students in the process of professional training at higher educational institutions of Ukraine. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*, (31), 26–31. DOI: <https://doi.org/10.15330/msuc.2024.31.26-31> [in English].
4. Maksymenko, S. D. (2004). *Zahalna psykholohiia* [General psychology]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
5. Matsko, L. I., & Matsko, O. M. (2006). *Rytoryka* [Rhetoric]. Kyiv: Vyscha shkola [in Ukrainian].
6. Melnyk, R., Handabura, O., & Hlushok, L. (2024). *Vykladannia inozemnoi movy u vyshchii shkoli v umovakh didzhytalizatsii* [Teaching a foreign language in institutions of higher education in the context of digitalization]. *Pedahohichniy dyskurs – Pedagogical Discourse*, (35), 55–61. DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2024.35.08> [in Ukrainian].
7. Moskovchuk, N., & Palchynska, M. (2023). Linguo-didactic model of Ukrainian-language training of future foreign specialists taking higher education on socio-behavioural sciences specialties. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 6(57), 13–21. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.297381> [in English].
8. Osidak, V., Natsiuk, M., & Vogt, K. (2023). Creating a questionnaire to explore language teacher multilingual beliefs and practices. *East European Journal of Psycholinguistics*, 10(1), 152–176. DOI: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2023.10.1.osi> [in English].
9. Shevchuk, L., Kalinina, L., & Melnyk, O. (2024). Ukrainian in education of students from Ukraine: Modern features. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference, (1), 78–84. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7884> [in English].
10. Snizhko, N. (2023). Implementation of bilingual education in Ukrainian institutions of higher education. *Viae Educationis*, 2(3), 35–39. DOI: <https://doi.org/10.15804/ve.2023.03.04> [in English].

11. Struhanets, L. V. (2015). *Movnokomunikatyvna kompetentnist uchytelia-lidera* [Language communication competence of a teacher-leader]. Ternopil: Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University [in Ukrainian].

12. Ukrayinska, O. (2024). Synergies in developing pre-service teachers' language assessment literacy in Ukrainian universities. *Education Sciences*, 14(3), 223. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14030223> [in English].

Стежко С. О., Кондратенко Н. Ю., Ситник Л. І. Психологічні та лінгвістичні чинники ефективності професійно орієнтованого мовного навчання у вищій школі

У статті досліджено психолінгвістичні та лінгвістично-педагогічні чинники, що визначають ефективність навчання української мови як державної в закладах вищої освіти. У центрі уваги перебуває взаємодія психологічних механізмів засвоєння мови та педагогічних підходів, які забезпечують формування професійної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей. Теоретичні засади дослідження ґрунтуються на поєднанні когнітивних, мотиваційних і емоційних аспектів психолінгвістики із сучасними дидактичними принципами навчання мови. Емпіричні дані отримано шляхом анкетування 100 студентів технічних університетів з метою виявлення рівня мовної мотивації, труднощів у засвоєнні фахової лексики та ставлення до використання української мови в професійній діяльності. Результати засвідчили, що внутрішня мотивація та емоційна залученість студентів істотно корелюють з успішністю опанування професійно орієнтованої української мови. Визначено, що лінгвістично-педагогічні стратегії, зокрема інтегровані комунікативні завдання, проектне навчання та моделювання фахового дискурсу, підвищують рівень мовної компетентності та сприяють формуванню позитивного ставлення до державної мови. Отримані результати підтверджують необхідність урахування психолінгвістичних і педагогічних детермінант у розробленні ефективних моделей мовної освіти в немовних закладах вищої школи.

Ключові слова: українська мова, психолінгвістика, педагогіка, мотивація, технічні студенти, мовна компетентність, професійна комунікація.

Stehzko S. O., Kondratenko N. Yu., Sytnyk L. I. Integrating psycholinguistic and pedagogical approaches to enhance professionally oriented Ukrainian language learning in higher education

The article examines the psycholinguistic and linguistic-pedagogical factors determining the effectiveness of teaching Ukrainian as a state language in higher education institutions. The study highlights the interaction between psychological mechanisms of language acquisition and pedagogical approaches that ensure the formation of professional communicative competence among students of technical specialities. The theoretical framework combines cognitive, motivational, and emotional dimensions of psycholinguistic research with modern didactic principles of language teaching. Empirical data were obtained through a survey of 100 students in technical universities, aimed at identifying language motivation, perceived difficulties, and attitudes toward professional use of the Ukrainian language. The results demonstrate that students' internal motivation and emotional engagement significantly correlate with their success in mastering professional Ukrainian. Linguistic-pedagogical strategies, such as integrated communicative tasks, project-based learning, and profession-oriented discourse modelling, were found to enhance language proficiency and promote positive identity formation regarding the state language. The findings confirm the importance of considering both psycholinguistic and pedagogical determinants in designing effective language education models in non-philological higher education settings. The study's outcomes contribute to the development of innovative, competence-based methods for improving Ukrainian language instruction in technical education.

Key words: Ukrainian language, psycholinguistics, pedagogy, motivation, higher education, technical students, language competence, communicative approach.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2025 р.

Прийнято до друку 21.11.2025 р.

Опубліковано 19.12.2025 р.

